

4. Vnější vztahy

Hodnota vývozu zboží loni vzrostla především kvůli silnému zvýšení cen.

Celková hodnota vývozu zboží¹ v roce 2022 dosáhla 4 413,8 mld. korun² a nominálně tak vzrostla o 532,4 mld. (13,7 %). Na poměrně silném přírůstku se ale podílel růst cenové hladiny – nejvíce u surovin a energií, ceny se ale významně zvyšovaly u většiny druhů zboží³. V jednotlivých čtvrtletích se meziroční dynamika exportu držela na silné úrovni s vrcholem ve 3. kvartálu (8,3 %, 11,6 % a 22,3 % v jednotlivých kvartálech). Ve 4. čtvrtletí hodnota vývozu vyšplhala na 1 148,4 mld. korun a meziročně se zvýšila o 136,2 mld. (13,5 %). Cenový růst představoval v průběhu celého roku významný stimul meziroční dynamiky. Podle sezónně očištěných dat byl export mezičtvrtletně nižší o 1,0 %.

Výrazněji rostl export do zemí EU.

Loňské navýšení vývozu zboží z většiny připadlo na růst exportu do zemí EU (+472,3 mld. korun, 15,4 %). Vývoz mimo EU se zvyšoval výrazně mírněji (+60,2 mld. korun, 7,5 %). Největší přírůstek měl export do Německa (+170,6 mld. korun, 14,7 %), na Slovensko (+70,2 mld., 18,7 %) a do Polska (+38,3 mld., 14,1 %). V navýšení u Německa a Slovenska hrál výraznou roli vývoz elektřiny⁴. U Polska nejvíce rostl export motorových vozidel. Silně se zvýšil také export do Itálie (+35,8 mld. korun, 23,7 %), Francie (+26,0 mld., 13,9 %), Rakouska (+27,2 mld., 15,7 %), Spojených států (+22,9 mld., 24,6 %) a Španělska (+20,6 mld., 19,8 %). Výrazný procentní nárůst měl vývoz u některých destinací, kde je hodnota vývozu relativně nízká jako například Kazachstán (170,2 %), Spojené arabské emiráty (58,9 %), Ázerbájdžán (73,2 %) nebo Mexiko (39,7 %). Vývoz do většiny sledovaných zemí loni rostl. Výraznou výjimkou bylo Rusko (-48,3 mld. korun, -59,9 %)⁵, kde se po sérii hlubokých propadů dostala hodnota vývozu (32,3 mld.) na nejnižší úroveň od roku 2005.

V závěru roku se oživil stagující vývoz do zemí mimo EU.

V samotném 4. čtvrtletí se vývoz do EU meziročně zvýšil o 109,5 mld. korun (13,7 %) a mimo EU o 26,9 mld. (12,8 %). Ve zpětném pohledu je také patrné silné oživení exportu do zemí mimo EU ve druhé polovině roku (meziroční změna -1,0 %, 0,3 % a 18,7 % v 1. až 3. kvartálu). Nejvíce meziročně rostl vývoz do Německa (+41,7 mld. korun, 13,9 %), Polska (+9,8 mld., 13,8 %), Francie (+9,5 mld., 21,0 %), Španělska (+9,4 mld., 39,1 %), Itálie (+8,7 mld., 21,8 %) a Belgie (+5,4 mld., 25,8 %). Hluboce se meziročně propadl export do Ruska (-11,9 mld. korun, -66,5 %).

Růst vývozu loni nejvíce stimuloval export motorových vozidel.

Z pohledu zbožové struktury se loni nejvíce zvyšoval vývoz motorových vozidel (+101,4 mld. korun, 10,8 %), elektrických zařízení (+66,7 mld., 19,1 %) a elektřiny, plynu, páry a klimatizovaného vzduchu (+58,9 mld., 97,5 %). Výrazný přírůstek měl také export strojů a zařízení (+36,4 mld. korun, 7,9 %), chemických látek a přípravků (+34,6 mld., 17,2 %), kovodělných výrobků (+32,1 mld., 13,3 %), potravinářských výrobků (+29,5 mld., 24,9 %), základních kovů (+27,5 mld., 16,4 %), pryžových a plastových výrobků (+19,2 mld., 10,0 %), papíru a výrobků z něj (+18,9 mld., 28,9 %), počítačů, elektronických a optických přístrojů a zařízení (+16,9 mld., 4,1 %) a koku a rafinovaných ropných výrobků (+15,4 mld., 36,1 %).

Motorová vozidla dominovala růstu exportu ve 2. pololetí.

V samotném 4. kvartálu nejvíce meziročně rostl vývoz motorových vozidel (+45,1 mld. korun, 19,3 %). Výrazný celoroční přírůstek u motorových vozidel lze přičíst z většiny vývoji ve 2. pololetí. Dál se ve 4. čtvrtletí silně meziročně zvyšoval export elektrických zařízení

¹ Údaje za zahraniční obchod se zbožím od roku 2020 jsou přepočítávány aktualizovanou metodou založenou na vyšší míře detailu, viz <https://www.czso.cz/csu/czso/aktualizace-metody-propoctu-zahranicni-obchod-se-zbozim>

² Není-li uvedeno jinak, jsou všechny údaje sezónně neočištěné a v běžných cenách.

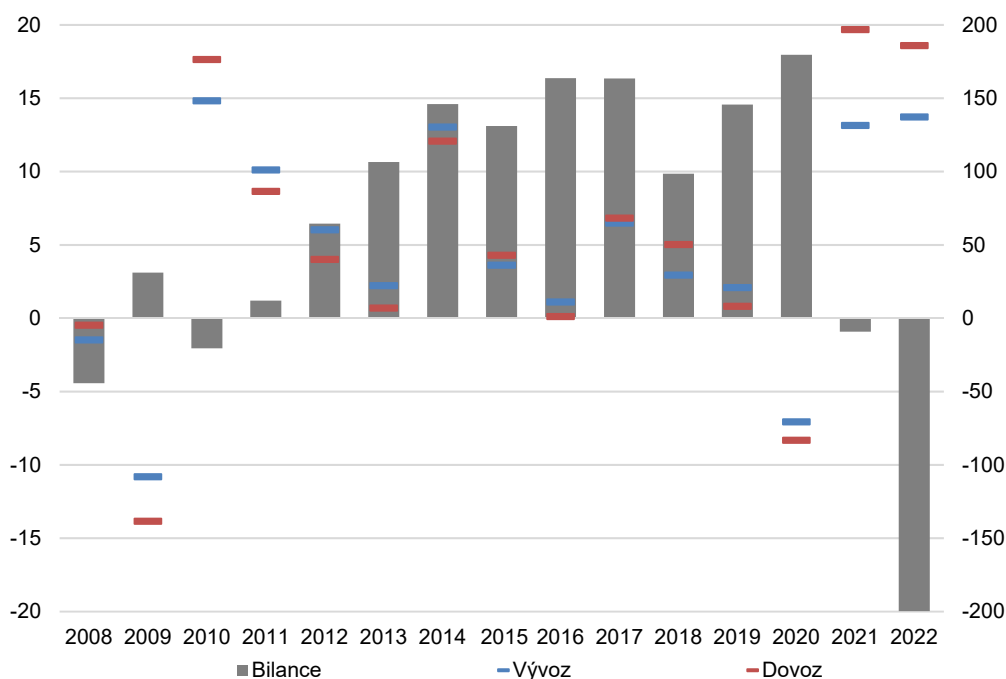
³ Ceny vývozu zboží se za celý rok zvýšily o 12,7 % a v jednotlivých čtvrtletích meziročně rostly o 11,2 %, 15,1 %, 14,9 % a 9,8 %.

⁴ U všech našich sousedů bylo zaznamenáno posílení exportu elektřiny, plynu, páry a klimatizovaného vzduchu. Přírůstek vývozu do Německa dosáhl 38,7 mld. korun a na Slovensko 15,6 mld. Kromě toho byl výrazný i nárůst v případě Rakouska (+8,9 mld. korun) a do jisté míry i Polska (+3,4 mld.).

⁵ Export do Ruska se propadl zejména u motorových vozidel (-16,4 mld. korun), počítačů, elektronických a optických přístrojů a zařízení (-9,5 mld.), elektrických zařízení (-5,4 mld.) a strojů a zařízení (-5,1 mld.). Zároveň je patrné posílení vývozu do některých bývalých sovětských republik, nejvíce do Kazachstánu (+7,4 mld. korun, naprostá většina z tohoto nárůstu se udála ve druhé polovině roku). Vyšší zde byl hlavně export počítačů a elektronických a optických přístrojů a motorových vozidel (včetně dílů).

(+29,6 mld. korun, 33,8 %), strojů a zařízení (+19,0 mld., 16,8 %), počítačů, elektronických a optických přístrojů a zařízení (+13,3 mld., 12,5 %) a potravinářských výrobků (+9,2 mld., 28,4 %). Vývoz většiny artiklů meziročně rostl, ve 4. čtvrtletí se ale po delší době změnil růstový trend u elektřiny, plynu, páry a klimatizovaného vzduchu, kde po šesti kvartálech vývoz klesl meziročně o 4,0 mld. korun (-11,8 %). Poprvé od 3. čtvrtletí 2020 se také meziročně snížil vývoz základních kovů (-2,4 mld. korun, -5,4 %).

Graf č. 9 Vývoz a dovoz zboží (meziroční změna, v %) a bilance zahraničního obchodu se zbožím (v mld. korun, pravá osa)

Zdroj: ČSÚ

Import loni rostl silněji než export.

Dovoz zboží za celý rok 2022 dosáhl hodnoty 4 613,5 mld. korun a byl vyšší o 723,0 mld. (18,6 %). Dynamika dovozu tak loni značně překonala vývoz, na čemž mělo hlavní podíl prudké zdražení importovaných surovin⁶. Meziroční přírůstky dovozu převyšovaly export ve všech čtvrtletích roku. Postupně se dovoz meziročně zvýšil o 16,9 %, 20,3 % a 22,3 % v 1. až 3. kvartálu. Ve 4. čtvrtletí 2022 hodnota dovozu dosáhla 1 198,8 mld. korun a meziročně vzrostla o 157,3 mld. (15,1 %). Mezičtvrtletně se (sezónně očištěný) dovoz snížil o 1,9 %.

Přírůstek dovozu ze zemí mimo EU překonal navýšení ze zemí EU.

Vliv rostoucích cen surovin je patrný na rozdílu mezi procentním přírůstkem dovozu z EU (+303,9 mld. korun, 12,5 %) a ze zemí mimo EU (+415,7 mld., 29,2 %), odkud pochází hlavní porce importované ropy a zemního plynu. Nejvíce vzrostl dovoz z Číny (+125,0 mld. korun, 26,6 %), druhý největší přírůstek měl vlivem zásobování zemním plynem import Ruska (+113,8 mld. korun, 74,9 %) a na třetí pozici bylo Německo (+89,4 mld., 9,9 %). Silně rostl také import z Polska (+66,2 mld. korun, 19,4 %). Snaha o snížení závislosti na Rusku u dovozu zemního plynu je patrná na prudkém růstu hodnoty dovozu z Norska (+38,3 mld. korun, dovoz se zvýšil pětinasobně) a Ázerbájdžánu (+21,2 mld., 160,5 %)⁷. Výraznější pokles byl zaznamenán jen u dovozu z Kazachstánu (-3,5 mld. korun, -20,4 %) a Ukrajiny (-2,4 mld., -6,4 %). Výrazné procentní nárůsty byly

⁶ Ceny dovozu zboží loni vzrostly o 17,2 %.

⁷ Podle rozkladu dovozu ropy a zemního plynu na jednotlivé importéry v loňském roce přibýlo mezi „nové zdroje“ zejména Norsko (z 1,2 mld. korun v roce 2021 na 38,3 mld. loni). Dovoz této komodity ze Spojených států (+7,3 mld. korun, 79,2 %) výrazně narostl prostřednictvím tankerů se zkapalněným plynem a posílily se existující vazby na Ázerbájdžán (+21,2 mld., 161,7 %). Naopak se snížila hodnota dovozu ropy a zemního plynu z Kazachstánu (-3,8 mld. korun, -26,6 %). K těmto změnám docházelo hlavně ve druhé polovině roku. Rusko celkově loni odpovídalo za 68,7 % hodnoty dovozu ropy a zemního plynu (73,7 % v roce 2021).

loni zaznamenány také u dovozu ze Spojených arabských emirátů (87,7 %), Řecka (43,2 %), Bulharska (+40,8 %), Indie (40,7 %), Indonésie (40,5 %) nebo Izraele (30,0 %). V samotném 4. čtvrtletí se import zboží z EU zvýšil meziročně o 55,6 mld. korun (8,8 %) a dovoz mimo EU o 101,7 mld. (25,1 %). K největšímu meziročnímu navýšení došlo u importu z Číny (+46,0 mld. korun, 33,2 %) a Norska (+37,1 mld., hodnota dovozu se navýšila více než jedenáctkrát). Přírůstek dovozu z Norska byl zároveň doprovázen meziročním propadem u Ruska (-25,6 mld. korun, -48,0 %). Silně rostl také dovoz z Německa (+21,9 mld. korun, 9,8 %), Spojených států (+10,0 mld., 36,3 %), Polska (+9,3 mld., 10,2 %), Ázerbájdžánu (+6,2 mld., 139,2 %) a Velké Británie (+6,1 mld., 38,0 %).

Dovoz zboží se zvyšoval zejména vlivem ropy a zemního plynu. Ve druhé polovině roku prudce posílil import elektrických zařízení.

V roce 2022 nejvíce rostla hodnota dovozu ropy a zemního plynu (+190,0 mld. korun, 123,1 %). Zejména pod vlivem oživení ve druhé polovině roku se silně zvýšil také import elektrických zařízení (+89,7 mld. korun, 26,0 %). Výrazné přírůstky byly zaznamenány také u dovozu základních kovů (+57,1 mld. korun, 17,7 %), chemických látek a přípravků (+52,1 mld., 15,2 %), motorových vozidel (+66,0 mld., 12,8 %), koksu a rafinovaných ropných výrobků (+38,2 mld., 55,2 %), potravinářských výrobků (+35,8 mld., 20,7 %), strojů a zařízení (+32,5 mld., 8,9 %) nebo kovodělných výrobků (+22,1 mld., 12,6 %). U většiny z vyjmenovaných položek stimulovala přírůstky hlavně změna cen. Společně s obnovením poptávky po fosilních palivech v souvislosti s energetickou krizí to byl i případ oživení importu černého a hnědého uhlí a lignitu (+17,2 mld. korun, 117,2 %) a elektřiny, plynu, páry a klimatizovaného vzduchu (+12,3 mld., 50,2 %). Ve 4. čtvrtletí se nejvíce meziročně zvyšoval import elektrických zařízení (+44,8 mld. korun, 50,9 %), motorových vozidel (+31,1 mld., 25,0 %) a ropy a zemního plynu (+28,7 mld., 52,4 %), u kterého ale pokračoval útlum dynamiky (šlo o nejnižší přírůstek od 3. kvartálu 2021). Výrazný byl také nárůst u strojů a zařízení (+12,4 mld. korun, 13,1 %), potravinářských výrobků (+8,9 mld., 18,3 %), koksu a rafinovaných ropných výrobků (+6,1 mld., 29,5 %), kovodělných výrobků (+5,7 mld., 12,6 %) a chemických látek a přípravků (+5,3 mld., 6,0 %). Nejvíce meziročně klesl dovoz základních kovů (-5,3 mld., -6,0 %) a elektřiny, plynu, páry a klimatizovaného vzduchu (-1,4 mld., -14,5 %).

Celková bilance zahraničního obchodu se zbožím loni skončila v hlubokém deficitu.

Bilance zahraničního obchodu se zbožím skončila loni v deficitu 199,7 mld. korun. Šlo o druhý celoroční schodek v řadě a deficit se zhoršil o 190,5 mld. korun. Bilance byla záporná ve všech loňských čtvrtletích a ve 4. kvartálu dosáhla šestého schodku v řadě, tentokrát ve výši 50,4 mld. korun. Schodek byl meziročně horší o 21,1 mld. korun. Sezónně očištěné údaje ale ukazují, že se bilance druhý kvartál v řadě mezičtvrtletně zlepšovala.

Na zhoršení bilance měl vliv růst cen surovin. To také souviselo s prohloubením schodku obchodu se zeměmi mimo EU.

Zhoršení bilance zahraničního obchodu se zbožím šlo loni zcela na vrub obchodu se zeměmi mimo EU (prohloubení deficitu o 355,5 mld. korun). Ani rekordní zlepšení bilance obchodu s EU o 168,4 mld. korun tak nestačilo k udržení celkového přebytku. Ve směru zhoršení bilance loni nejvíce působil obchod s Ruskem (-162,1 mld. korun), Čínou (-127,2 mld.), Norskem (-34,0 mld.), Polskem (-27,9 mld.) a Ázerbájdžánem (-19,9 mld.). Naopak se zlepšovalo saldo v případě obchodu s Německem (+81,2 mld. korun), Slovenskem (+46,4 mld.), Itálií (+15,5 mld.), Španělskem (+11,2 mld.), Maďarskem (+11,1 mld.) nebo Kazachstánem (+10,9 mld.). V samotném 4. čtvrtletí se nejvíce meziročně zhoršila bilance obchodu s Čínou (-46,8 mld. korun) a Norskem (-35,5 mld.). Menší propady pak byly zaznamenány u obchodu se Spojenými státy (-6,3 mld. korun), Ázerbájdžánem (-5,7 mld.) nebo Jižní Koreou (-4,9 mld.). Výrazně lepší byl výsledek zahraničního obchodu v případě Německa (+19,8 mld. korun) a Ruska (13,7 mld.). Ve směru přebytku působil také obchod s Itálií (+6,5 mld. korun), Španělskem (+6,3 mld.), Slovenskem (+5,1 mld.), Kazachstánem (+5,1 mld.), Švýcarskem (+5,1 mld.), Rakouskem (+4,5 mld.) nebo Francií (+4,3 mld.).

Obchod s ropou a zemním plynem byl hlavním důvodem zhoršení salda

Loni se nejvíce zhoršila bilance obchodu s ropou a zemním plynem (-177,0 mld. korun) a dále se základními kovy (-29,6 mld.), elektrickými zařízeními (-23,0 mld.), koksem a rafinovanými ropnými výrobky (-22,8 mld.) a chemickými látkami a přípravky (-17,6 mld.).

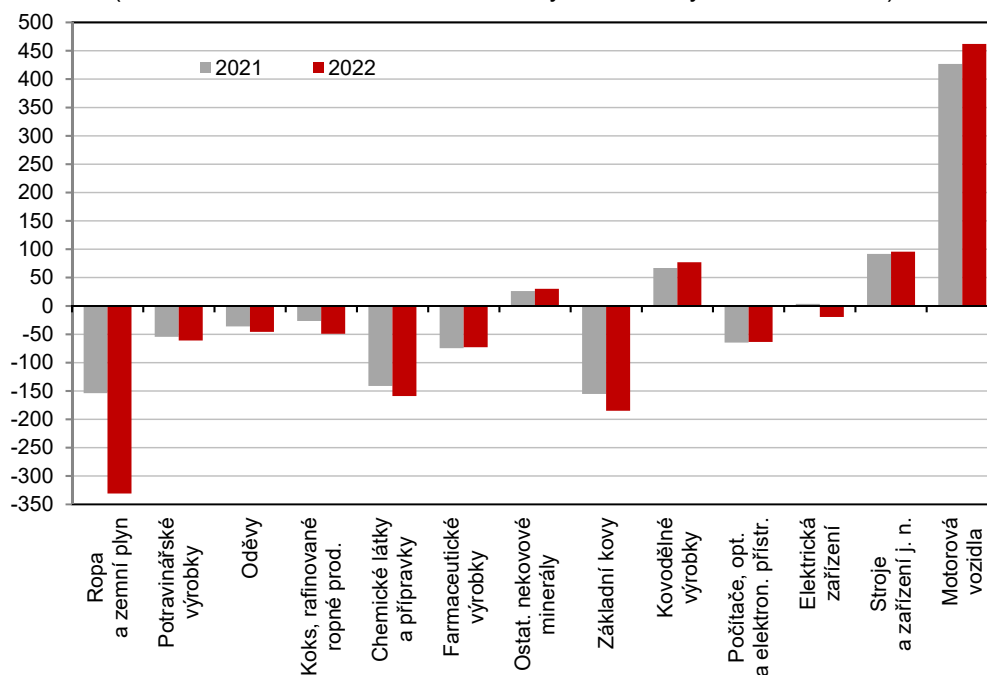
zahraničního obchodu se zbožím.

Negativní vliv na celkovou bilanci měly i obchod s černým a hnědým uhlím a lignitem (-14,0 mld. korun), oděvy (-9,8 mld.), potravinářskými výrobky (-6,3 mld.), ostatními výrobky zpracovatelského průmyslu (-4,7 mld.), ostatními dopravními prostředky (-4,6 mld.) nebo usněmi a souvisejícími výrobky (-4,5 mld.). Zlepšení bilance se naopak událo v případě obchodu s elektřinou, plynem, párou a klimatizovaným vzduchem (+46,6 mld. korun), motorovými vozidly (+35,4 mld.), kovodělnými výrobky (+10,0 mld.) nebo produkty zemědělství a myslivosti (+7,9 mld.).

Na konci roku bilanci zhoršoval obchod s ropou a zemním plynem a elektrickými zařízeními.

Ve 4. čtvrtletí se meziročně nejvíce zhoršilo saldo obchodu s ropou a zemním plynem (-24,6 mld. korun) a elektrickými zařízeními (-15,2 mld.). Prohloubil se i schodek u koku a rafinovaných ropných výrobků (-3,9 mld. korun), chemických látek a přípravků (-2,8 mld.) nebo oděvů (-2,2 mld.). Zmínil se i přebytek obchodu s elektřinou, plynem, párou a klimatizovaným vzduchem (-2,5 mld. korun). Bilance se zlepšovala u menšiny výrobků. Výrazné meziroční posílení bilance bylo ve 4. čtvrtletí zaznamenáno u obchodu s motorovými vozidly (+14,0 mld. korun) a počítači, elektronickými a optickými přístroji a zařízeními (+10,4 mld. korun). Ve směru zlepšení celkové bilance působil také obchod se stroji a zařízeními (+6,7 mld. korun) nebo základními kovy (+2,9 mld.).

Graf č. 10 Bilance zahraničního obchodu se zbožím ve statistice zahraničního obchodu (kumulace celého roku, v mld. korun, vybrané oddíly klasifikace CPA)

Zdroj: ČSÚ

